

б) більш широко застосовувати проаналізовані нетрадиційні форми організації навчання і методи активного навчання у процесі професійної підготовки фахівців природничого профілю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авраменко В. І. Інтегроване навчання іноземних мов професійного спілкування // Проблеми та перспективи лінгвістичних досліджень в умовах глобалізаційних процесів: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. — Тернопіль, ТНЕУ, 30–31 жовтня 2007 р. В 2-х частинах. Ч. 2. — Тернопіль: Економічна думка, 2007. — 289 с.
2. Архипова С. П. Активні методи у підготовці соціальних працівників // Актуальні проблеми професійної підготовки фахівців соціальної роботи в Україні і за рубежом: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Ужгород, 5–6 травня 2003 р. — Ужгород: Мистецька лінія, 2003. — С. 23–25.
3. Державна програма розвитку вищої освіти на 2005–2007 роки // Освіта в Україні: Нормативна база. — 2-е вид. — К.: КНТ, 2006. — С. 441–447.
4. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. вид. С. Ніколаєва. — К.: Ленвіт, 2003. — 273 с.
5. Козловська І. М. Дидактика в контексті інтегрованого навчання. Навч.-метод. посібник. — Львів: НМЦ КПО, 1999. — 48 с.
6. Коннова З. И. Развитие профессиональной иноязычной компетенции будущего специалиста при многоуровневом обучении в современном вузе: Дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08. — Тула, 2003. — 355 с.
7. Малафій І. В. Дидактика: Навч. посібник. — К.: Кондор, 2005. — 398 с.
8. Мегалова И. А. Новейшие информационные и коммуникационные технологии формирования иноязычной компетенции в российских и зарубежных вузах (сравнительный анализ): Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. — Саратов, 2000. — 180 с.
9. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: Навч. посібник. — 4-е вид., доп. — К., 2003. — 615 с.
10. Оганесян Н. Т. Педагогическая психология. Система разноуровневых контрольных заданий: Учеб. пособие. — М.: КНОРУС, 2006. — 328 с.
11. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 травня 1997 р. № 507 // Освіта в Україні: Нормативна база. — 2-е вид. — К.: КНТ, 2006. — С. 289–324.
12. Терещук Г. В. Компетентнісний підхід як фактор зближення освітніх систем // Професійні компетенції та компетентності вчителя: Матеріали регіонального науково-практичного семінару 28–29 листопада 2006 р. — Тернопіль: ТНПУ, 2006. — С. 7–9.
13. Харламов И. Ф. Педагогіка. Краткий курс: Учеб. пособие. — 2-е изд. — Минск: Высшая школа, 2004. — 272 с.

Наталія РУБЕЛЬ

ВИКОРИСТАННЯ ГІПЕРТЕКСТУ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ НАПРЯМУ «ЕКОЛОГІЯ»

У статті розглянуто проблему формування іншомовної професійно-комунікативної компетенції у студентів напрямку «Екологія» шляхом використання гіпертексту у процесі навчання текстової діяльності.

Інтеграція українського суспільства до європейського та міжнародного соціально-економічного, культурного й інформаційного простору зумовила необхідність реформування системи освіти. Державна національна доктрина розвитку освіти в Україні (2002 р.) визначила необхідність становлення освіти нового типу, що відповідала би потребам розвитку і самореалізації людини в нових соціокультурних ситуаціях і задовольнила потреби суспільства у фахівцях з глибокою професійною підготовкою, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння і впровадження інформаційних технологій, які володіють добре як рідною, так і іноземною мовами з метою спілкування у професійному середовищі, людей моральних та високоосвічених [8].

Одним із завдань підготовки майбутніх фахівців напрямку «Екологія», згідно із галузевим стандартом вищої освіти України, є формування готовності до здійснення ефективної комунікаційної

взаємодії в умовах професійного середовища [1]. Комунікативна підготовка майбутніх фахівців напрямку «Екологія» — один з аспектів загальної професійної підготовки екологів.

Модернізація сучасної вищої освіти пов'язана з упровадженням компетентнісного підходу у навчальний процес, згідно з яким результати навчальної діяльності студентів оцінюють комплексно — на основі знань, умінь, навичок і компетенцій. Зауважимо, що вперше поняття «компетенція» було вжите в США у 1960-і роки у контексті діяльнісного навчання і передбачало підготовку спеціалістів, здатних конкурувати на ринку праці. Сьогодні немає однозначного підходу щодо тлумачення цього поняття. Значна кількість науковців визначають компетенцію як готовність спеціаліста застосовувати отримані знання на практиці, інші — як здатність вирішувати проблеми. Так, А. В. Хуторський визначає компетенцію як сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, вмінь, навичок, способів діяльності), що ставляться стосовно певного кола предметів і процесів, необхідних для якісної продуктивної діяльності стосовно них [15]. Ми підтримуємо думку вченого, що однією з ключових компетенцій є комунікативна, адже саме здатність здійснювати комунікацію дозволяє реалізувати обмін інформацією, а також здійснювати пошук, накопичення й розширення обсягу знань у процесі спілкування. Комунікативна компетенція — це знання, уміння та навички, необхідні для розуміння чужих та породження власних програм мовленнєвої поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування [13, 7].

З позицій державної мовної політики навчання іноземних мов є одним із пріоритетів сучасної освіти. В умовах розвитку і постійного розширення міжнародних контактів іноземна мова стає найважливішим засобом професійної комунікації фахівців різних профілів, що спричинило посилення мотивації у вивченні мов. Сучасність вимагає від фахівця з вищою освітою готовності та здібності до оволодіння предметними, науковими знаннями у професійному спілкуванні, тобто володіння професійно-комунікативною компетенцією. Ми підтримуємо думку Н. А. Сури, що формування іншомовної професійно-комунікативної компетенції майбутніх фахівців зумовлено соціально-економічними змінами ринкової економіки й нагальними потребами суспільства до значної трансформації цілей і завдань професійної освіти і трактується як володіння індивідом необхідною сумою знань, умінь і навичок, що визначають ступінь сформованості його професійної діяльності, стилю професійного спілкування та його особистості як носія визначених цінностей, ідеалів і професійної свідомості [11, 8]. Формування іншомовної професійно-комунікативної компетенції неможливе без практики спілкування і використання Інтернет-ресурсів на занятті з іноземної мови.

На початку XXI ст. — періоду передових комп'ютерних технологій і створення єдиного інформаційного простору — основними засобами обміну інформацією стають комп'ютерні мережі. Безліч взаємодіючих віртуальних автор — реципієнт ланцюжків, що дозволяють спілкуватися за допомогою комп'ютерних мереж, можна визначити як комп'ютерне комунікативне середовище, для передання інформації в якому широко використовується гіпертекст [5, 53].

Донедавна основними методами викладання іноземних мов для немовних спеціальностей в нашій країні були читання і переклад спеціальних фахових текстів. При цьому реалізовувалася лише одна мета професійної підготовки майбутніх фахівців — інформативна, оскільки з чотирьох основних видів мовленнєвої діяльності (читання, письмо, говоріння, аудіювання) розвивався тільки один: пасивний, орієнтований на «впізнання» — читання. Ця методика викладання іноземної мови широко застосовувалась і мала цілком зрозумілі причини. Пояснюючи ситуацію, що існувала, С. Г. Тер-Мінасова зазначає, що спілкування з народами інших держав було обмеженим, країна (Радянський Союз) була відрізана від світу західних мов. У таких умовах викладання іноземних мов на основі тільки письмових текстів звужувало комунікативні функції мови — головної, найбільш експліцитної, офіційної і соціально визнаної з усіх видів комунікативної діяльності — до пасивної здатності розуміти кимось створені тексти, а не створювати, не породжувати мову, але ж без цього реальне спілкування неможливе [12, 12].

Раптова і радикальна зміна соціального життя нашої країни, стрімке входження в світову спільноту зумовили необхідність володіння іноземними мовами, зробили їх реальним засобом різних видів спілкування, кількість яких зростає щодня разом із зростанням кількості технічних

засобів зв'язку. Зазначимо, що використання сучасних гіпертекстових технологій для отримання або передання інформації вимагає володіння основними видами мовленнєвої діяльності, а саме: говорінням, аудіюванням, читанням і письмом, оскільки гіпертекст може містити звукові і відеофрагменти і користувач може доповнювати його, додаючи свою інформацію в будь-якому місці гіпертекстової структури у формі письмових і звукових фрагментів, а також перекладів.

Проблемами використання комп'ютерних технологій та Інтернету в процесі формування професійно-комунікативної компетенції майбутніх фахівців займалися П. Сердюков, В. Кухаренко, Н. Муліна, Л. Барна, М. Барна, А. Степанюк, Є. Казначєва. Комунікативну функцію мови розкрито в працях лінгвістів В. Костомарова, О. Леонтьєва, Л. Щерби. Специфіку формування професійно-комунікативної компетенції вивчали Н. Сура, Ю. Федоренко. Для вирішення проблеми використання та розвитку перспективних технологій формування професійно-комунікативної компетенції важливий внесок зробили В. Журавський, М. Згуровський та ін.

За останні роки світова спільнота, використовуючи комп'ютери, супутникові системи зв'язку, мережеві передачі даних, поступово перетворюється на гігантську інформаційну систему. Так, на думку Л. Клевцової і В. Клевцова, є всі підстави вважати, що інформаційні технології є тими елементами, з яких формується технічна основа майбутніх суспільних комунікацій. Якщо існуюча ситуація розвиватиметься прогресивно відповідно до розвитку інформаційних технологій, то можна очікувати, що незабаром комп'ютер практично стане основним джерелом інформації [6, 3].

Зростаючий інтерес до вивчення комунікації зумовлює виникнення нових концепцій, напрямків і методів дослідження цього складного явища. У наш час, коли в процесі глобалізації всіх сфер людської діяльності виникають все нові і нові труднощі людського спілкування, саме здатність брати участь в спілкуванні, у т. ч. іншомовному, стала основним чинником, що визначає ефективність соціальної взаємодії. Отже, вивчення механізмів соціальної комунікації є особливо актуальним.

На думку Т. Дрідзе, в сучасній методиці відбувся помітний нахил у бік перетворення комунікації винятково на «мовленнєву діяльність», що призвело не тільки до ототожнення різних форм спілкування з видами мовленнєвої діяльності (говоріння — слухання, письмо — читання з подальшою їх деталізацією), а й спричинило підміну «мовленнєворозумовою діяльністю» мислення як такого [2, 79].

Є. Пасів хоч і наголошує на неідентичності процесів мислення і розумової діяльності, пов'язаної з мовленнєвою діяльністю, відзначає їх тісний зв'язок. Він вважає, що треба розрізняти комунікативну функцію мислення, завдання якої автор визначає як мовленнєворозумове, і пізнавальну функцію з власне розумовими завданнями [9, 120].

В процесі ТД доцільно говорити про комунікативно-пізнавальну функцію мислення, оскільки у роботі з гіпертекстом ми маємо справу з текстом, за допомогою якого здійснюється не тільки спілкування, а й власне інформаційна діяльність [5, 56].

Метою нашої статті є обґрунтування методів і засобів професійно-орієнтованого навчання текстової діяльності шляхом використання гіпертексту у процесі формування іншомовної професійно-комунікативної компетенції у студентів напряму «Екологія».

Застосування сучасних гіпертекстових технологій для отримання або передання інформації вимагає від майбутніх фахівців володіння основними видами мовленнєвої діяльності, а саме: читанням, аудіюванням, говорінням, письмом.

Навчання іншомовної ТД розглядається нами як одна із методик формування професійно-комунікативної компетенції, тобто здатності свідомо діяти в ситуаціях, де необхідне використання мови як у професійній діяльності, так і для самоосвіти.

Мета навчання ТД на матеріалі гіпертексту має комунікативно-орієнтований і професійно-спрямований характер і визначається як формування здатності створювати і розуміти тексти як цілісні одиниці комунікації, а також передавати, одержувати й опрацьовувати інформацію за допомогою комп'ютера [5, 76].

Питання, що стосуються характеру текстового матеріалу, який використовується у процесі навчання іноземній мові в немовному ВНЗ, розглядають у своїх дослідженнях Л. Корнєєва, А. Славів.

Л. Корнеєва сформувала принципи, якими необхідно керуватися у процесі комплектування текстового матеріалу для навчання читанню в немовному ВНЗ. Тематика текстів, на її думку, повинна відповідати спеціальності студентів. Автор обґрунтовує це, виходячи з: по-перше, кінцевої мети навчання, по-друге, зацікавленості, яку виявляють студенти до такої тематики. Тематика текстів повинна бути однорідною, але всередині певної однорідної тематики необхідно використовувати тексти різного змісту, тобто та ж тема повинна подаватись з різних сторін [7, 173].

А. Славів актуальною вважає проблему систематизації текстів, що відносяться до різних жанрів наукової прози для розвитку читання іноземною мовою в немовному ВНЗ з метою інтенсифікації навчання текстової діяльності. Вирішити цю проблему можна шляхом систематизації текстів за ступенем зростання труднощів розуміння змісту як жанрової характеристики стилю наукової прози [10, 98].

Від початку 1990-х років поняття гіпертексту перебуває у центрі уваги гуманітаріїв. Якщо лінійні друковані тексти добре вивчені в лінгвістиці, то гіпертекст — це новий об'єкт вивчення. Порівняльний аналіз властивостей звичайного друкованого тексту з властивостями тексту в гіперсередовищі матиме велике значення як для лінгвістики, так і для методики викладання іноземної мови.

Термін «гіпертекст» вперше був використаний американським дослідником, творцем першої гіпертекстової системи Т. Нельсоном в 1965 р. Зараз гіпертекстові технології виконують важливу роль у створенні систем штучного інтелекту. Незважаючи на широке використання гіпертекстових систем, суперечки про те, що таке гіпертекст, не припиняються і дотепер. Більшість дослідників вважають, що гіпертекст — це спосіб нелінійного представлення інформації (Т. Нельсон, Е. Андре, Д. Ландов, Дж. Нельсон й ін.). Фахівці в галузі інформаційних технологій визначають його як «текст, що містить в собі зв'язки з іншими текстами, графічною, відео- або звуковою інформацією» [3, 238].

Як відомо, донедавна всі технічні засоби передавання інформації були текстоцентричними і вербально орієнтованими. Нині вербальна комунікація перестала бути самодостатньою. З розвитком нових інформаційних технологій і розповсюдженням комп'ютерів відбулося впровадження в комунікативне середовище відеоряду, що складається із статичних і динамічних зображень. Результатом широкого розповсюдження відеотехніки є те, що вербальна складова супроводжується відеорядом, коли зображення не лише ілюструє текст, а й включається в його семантику.

Специфічними властивостями гіпертекстів, які відрізняють їх від лінійних текстів, на думку Ю. Хартунга і Е. Брейдо, є наступні: принципова здатність існування тільки в електронному варіанті; нелінійність; множинність віртуальних структур; візуалізація інформації; незавершеність.

Основними принципами побудови гіпертексту автори вважають: принцип експлікації зв'язків; принцип породження нелінійної структури з лінійної схеми опису; принцип співвідносності окремих частин [14, 67].

Головна ідея гіпертекстових систем полягає в концепції автоматичності підтримування зв'язків як всередині одного документа, так і між різними документами. Підтримування таких зв'язків дозволяє організувати нелінійні текстові структури і, як результат, надає можливість представити структуру тексту і міжтекстові зв'язки (так звані ієрархічні і мережеві зв'язки).

Формування іншомовної професійно-комунікативної компетенції студентів напряму «Екологія» в процесі навчання ТД відбувається завдяки послідовному поетапному використанню навчальних, лінійних автентичних текстів і гіпертекстів.

Вправи, що використовуються протягом першого етапу навчання іншомовної ТД, призначені для формування навичок і умінь розуміння і створення текстів, а також оволодіння системою мови.

Ми погоджуємось з думкою Є. Казначеевої, що особливу увагу на цьому етапі навчання необхідно приділяти оволодінню студентами навичками мовного і смислового прогнозування тексту, декодування (виокремлення) одиниць смислової інформації — аналізу, створенню інформації, а також процесу завершального синтезу, що є компресією і інтерпретацією (смысловим опрацюванням) отриманої інформації.

Насамперед, студенти повинні оволодіти засобами здійснення ТД, а саме: певним об'ємом мовних знань, навичками швидкого впізнання мовного матеріалу при читанні і аудіюванні, адекватного використання мовного матеріалу для реалізації висловлювань в усній і письмовій формі.

В процесі виконання запропонованих завдань у студентів формуються наступні вміння:

- вирізняти у письмовому і звуковому тексті окремі елементи змісту — ключові слова, головну думку, найвагоміші факти, факти-деталі й ін.;

- обґрунтовувати окремі факти, встановлювати їх ієрархію (головне — другорядне), об'єднувати їх в смислові частини на основі встановлення зв'язку між ними тощо; при цьому особливу роль відіграє прогнозування на смисловому рівні, що дозволяє передбачати продовження і можливе завершення кожної смислової частини;

- співвідносити окремі частини тексту, ставити їх в логічній послідовності, визначати зв'язок між ними;

- робити висновок на основі фактів тексту;

- інтерпретувати одержану в процесі читання або аудіювання інформацію, що дозволяє відтворювати текст як цілісну мовну одиницю, здійснювати смислове опрацювання інформації з метою подальшого обміну [5, 127].

Наступний етап навчання передбачає розвиток навичок і умінь читання, аудіювання, письма і говоріння та вимагає вдосконалення відповідних дій. Цей етап навчання іншомовної ТД є логічним продовженням першого і передбачає розвиток сформованих раніше навичок і умінь ТД. З одного боку, це зумовлено ускладненням запропонованих завдань, а з іншого — особливостями самого тексту.

Хоч на цьому етапі продовжується робота на основі навчального тексту, все ж виникає можливість привернути увагу студентів до відмінностей між системами рідної мови і тієї, яка вивчається.

Ми погоджуємось з думкою Є. Казначеевої, що разом з автентичним текстом в аудиторію приходить мовний матеріал, запозичений з реальної комунікативної практики, а це дає сильний мотиваційний імпульс; небезпека випадкового спотворення дійсності при роботі з автентичним текстом набагато менша; автентичний текст передбачає паралельне логічне використання візуальних матеріалів, що ще більше підвищує його достовірність і мотиваційні риси, одночасно підсилюється роль соціокультурного компоненту в роботі з таким текстом, безперечно перевагою автентичного тексту є існування в ньому реальної проблеми, що дає викладачеві можливість перейти від даного тексту до складніших форм роботи для вирішення подібної проблеми [5, 131].

На вказаному етапі відбувається взаємопов'язане навчання читанню, аудіюванню, письму і говорінню, які необхідні для навчання ТД. Зазначимо, що в процесі навчання іншомовної ТД на матеріалі гіпертексту основна увага приділяється читанню. При цьому реалізується дедуктивний підхід до тексту, рух від загального до конкретного, від загальної семантичної структури тексту до аналізу більш дрібніших його структурних частин. Головна ідея тексту формулюється як узагальнення номінативних лексико-тематичних ланцюжків, що є лексичною тематичною сіткою тексту. Особлива увага відводиться пошуку нової інформації. Крім цього, відбувається процес розпізнавання різних типів сигналів зв'язку, що дає можливість сприймати текст як цілісну, об'єднану систему мовних елементів. Протягом другого етапу навчання іншомовної ТД формуються навички і вміння виявляти різні логічні структури абзаців відповідно до характеру ключових елементів, які чергуються, та їх деталізацію. Подібний підхід до навчання читанню готує студентів до складання реферату і анотації.

Таким чином, другий етап навчання сприяє поглибленню знань про систему мови, формуванню іншомовних навичок і умінь, а також здатності створювати і розуміти тексти як цілісні одиниці комунікації.

Протягом третього етапу навички і вміння іншомовної ТД формуються безпосередньо на матеріалі гіпертекстів з використанням комп'ютера. Це сприяє розвитку навичок і умінь розпізнавати і використовувати букви, числа і команди на клавіатурі, що є необхідним для обміну інформацією, комп'ютерного набору тексту.

На цьому етапі навчання ТД широко використовуються вправи, які передбачають переклад. Відзначимо, що в процесі перекладу повинна приділятися увага особливостям мовної

форми. Метою перекладу, як відомо, є адекватне вираження певного змісту засобами іноземної мови. В процесі виконання цього завдання розглядається декілька можливих варіантів перекладу, вибирається найбільший з погляду комунікативної еквівалентності текстів оригіналу і перекладу. При виконанні таких вправ відбувається подолання відмінностей в формулюванні думки рідною та іноземною мовами.

У процесі роботи з гіпертекстом здійснюється навчання головних форм мовної діяльності: читання, аудіювання, письма, говоріння, хоча використання цих форм мовленнєвої діяльності різне.

Структура гіпертексту, а саме існування в ньому аудіо- і відеофрагментів, зумовила особливу необхідність навчання на цьому етапі аудіювання. Загальновідомо, що аудіювання супроводжується певними труднощами у студентів. Деякі з них пов'язані з особливостями озвучення текстів, інші — з особливостями мови.

Як правило, аудіофрагменти у складі гіпертексту характеризуються передусім лаконічністю, тобто для озвучених текстів характерна велика кількість фактів на одиницю обсягу. Проте, якщо в процесі слухання, наприклад, радіопередач, відсутній зворотній зв'язок, то в умовах роботи з гіпертекстом часто існує можливість інтерактивної взаємодії автора і реципієнта. Ще однією особливістю гіпертекстових аудіофрагментів є можливість багаторазового прослуховування тексту, що істотно полегшує його сприйняття і розуміння. Чинником, який утруднює цей процес, може бути відхилення від мовних норм, представлення інформації одним з варіантів іноземної мови. Тому увагу студентів необхідно скерувати на сприйняття особливостей національних варіантів іноземної мови.

Інтерактивні можливості гіпертексту висувують на перший план і навчання письма. При цьому необхідно враховувати лінгвістичні особливості електронних документів, детально описані в роботах Д. Візенфорса, Д. Лунда, П. Нагеля [16; 17; 18].

На цьому етапі студенти готують статті і тези доповідей на конференціях, беруть участь в наукових дискусіях. Можливість «вбудовувати» свій текст у склад гіпертексту формує у них навички й уміння писати «якісний текст» (термін Т. Казаріцкої). До автора якісного тексту можна висунути наступні вимоги:

- чітко визначати тему, не відхиляючись від неї, намагатись отримати смислову завершеність як окремих частин, так і всього тексту загалом;
- логічно подавати матеріал, відзначаючи головні думки, а також відбирати і компонувати деталі так, щоб читач адекватно орієнтувався в ситуації, яка описується;
- висловлювати свої думки чітко, компактно, зрозуміло, непримітивно; вживати різноманітні синтаксичні засоби без надмірного ускладнення структури речення;
- використовувати мовні засоби, відповідно до комунікативної спрямованості тексту;
- адекватно вживати слова, прагнучи точності подання фактів;
- володіти нормами усної і письмової мови;
- оформлювати текст, враховуючи особливості його сприйняття, тобто розбивати текст на абзаци, оформлювати їх відповідно до необхідної структури, використовувати за необхідності підзаголовки і т. д. [4, 68].

Таким чином, розуміння і створення текстів — це не окремі акти, а складні процеси. Розуміння текстів є реалізацією певної послідовності дій і операцій, що забезпечують багаторазове перетворення інформації у процесі руху від незнання до знання, від загального до конкретного, спрямовані на обмін знаннями.

Процес формування іншомовної професійно-комунікативної компетенції методами іншомовної ТД — це певною мірою рух діалектичною спіраллю, який супроводжується поверненням на вищому рівні до сформованих раніше навичок і умінь, формування нових на основі відповідних дій і операцій, їх кількісне накопичення і якісне перетворення.

Система вправ для навчання іншомовної ТД на матеріалі гіпертексту сприяє поступовому «зануренню» студентів у систему мови, формуванню знань про навколишню дійсність, розвиває здатність усвідомлено діяти в ситуаціях професійного спілкування.

Можна констатувати, що навчання іншомовної ТД на матеріалі гіпертексту здійснюється в межах комунікативного і пізнавального методів навчання.

Мета навчання ТД на матеріалі гіпертексту має комунікативно-орієнтований і професійно-спрямований характер і визначається як формування здатності створювати і

розуміти тексти як цілісні одиниці комунікації, а також передавати, одержувати й опрацьовувати інформацію за допомогою комп'ютера.

Під змістом навчання іноземним мовам, що включає зміст навчання ТД, розуміємо модель природного спілкування, учасники якого володіють певними іншомовними навичками й уміннями.

Аналіз підручників і навчальних посібників, призначених для вивчення іноземної мови в немовному ВНЗ, показав, що більшість їх містить навчальні і адаптовані тексти. Автори мають за мету навчити на основі цих текстів читати літературу за фахом, самостійно вести пошук необхідної інформації, узагальнювати одержану інформацію і поглиблювати професійні знання. Але насправді досягти цієї мети дуже важко. Це зумовлено насамперед тим, що такі тексти демонструють мовний матеріал для засвоєння, і, отже, сприяють розвитку навичок «читання слово в слово», що практично не трапляється в реальних ситуаціях.

Проаналізовані підручники і навчальні посібники призначені переважно для розвитку навичок й умінь читання, хоч для успішного здійснення професійної іншомовної діяльності сучасний фахівець повинен володіти навичками й уміннями, що забезпечують також і такі види мовної діяльності, як аудіювання, говоріння і письмо.

Вирішенню цієї проблеми значною мірою сприяє сучасний рівень розвитку інформаційних технологій, у т. ч. Інтернету, що сприяє швидкому пошуку й отриманню різноманітної інформації у вигляді письмових і усних повідомлень. Не менш важливим для навчання іншомовної ТД є той факт, що комп'ютер надає можливість студентам обмінюватись інформацією.

Таким чином, використання сучасних інформаційних технологій в навчальному процесі підвищує мотивацію студентів, дає їм змогу відчувати себе учасником реального спілкування.

Соціальне замовлення суспільства як чинник зовнішнього впливу на систему навчання ТД визначає цілі навчання, яким відповідно, підпорядковується його зміст. У середині змісту навчання реалізуються такі типи зв'язку: взаємодія, кореляція, субординація, зворотній зв'язок; цілі і зміст навчання, з одного боку, технічний прогрес і інформаційна культура — з іншого, впливають на вибір засобів навчання; засоби навчання вимагають певних методів навчання ТД; цілі, зміст, засоби і методи навчання спрямовані на досягнення кінцевого результату — підготовку спеціаліста певного профілю. Спеціаліст у процесі своєї професійної діяльності впливає на технічний прогрес, інформаційну культуру і соціальне замовлення, що взаємопов'язані між собою. Навчання іншомовної ТД реалізуються на фоні саморегуляції цієї системи, що перебуває в процесі розвитку і функціонування.

Варто зазначити, що інтенсифікація навчання ТД у процесі формування іншомовної професійно-комунікативної компетенції фахівців напряму «Екологія» нині особливо актуальна, адже впровадження новітніх технологій виробничої сфери призводить до все нових екологічних катастроф. Відмінною рисою таких подій є відсутність кордонів. Тому володіння іншомовною професійно-комунікативною компетенцією дозволить нашим фахівцям напряму «Екологія» швидко реагувати на ситуацію, використовуючи знання, вміння і навички професійного спілкування іноземною мовою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галузевий стандарт вищої освіти МОНУ. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра і спеціаліста з напряму підготовки «Екологія». — К.: МОНУ, 2005. — 12 с.
2. Дридзе Т. М. Коммуникативные основания лингводидактического процесса // Вторая международная конференция ЮНЕСКО Евролингвауни. — М.: МГЛУ, 1995. — С. 77–84.
3. Информатика: Учебник // Под ред. Н. В. Макаровой. — М.: Финансы и статистика, 1997. — 768 с.
4. Казарницкая Т. А. Проблемы обучения письму в языковом вузе // Методы и организация обучения иностранному языку в языковом вузе. Труды МГЛУ им. М. Тореза: Вып. 370. — М., 1991. — С. 63–74.
5. Казначеева Е. В. Оптимизация системы профессионально-направленного обучения иноязычной текстовой деятельности: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. — Тамбов, 2000. — 202 с.
6. Клевцова Л. Ф., Клевцов В. В. Практические аспекты доступа и использования сети Интернет. — М.: МГЛУ, 1997. — 116 с.
7. Корнеева Л. Т. Организация текстов для чтения и некоторые приемы работы с ними в учебнике иностранного языка для неязыкового вуза // Вопросы преподавания иностранных языков в неязыковом вузе. Труды МГПИИЯ им. М. Тореза: Вып. 136. — М., 1978. — С. 169–178.
8. Національна доктрина розвитку освіти в Україні // Освіта. — 2002. — № 26.

9. Пассив Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. — 2-е изд. — М.: Просвещение, 1991. — 223 с.
10. Славис А. А. Организация текстов для обучения чтению литературы по специальности // Специфика обучения различным видам речевой деятельности. Труды МГПИИЯ им. М. Горького: Вып. 349. — М., 1990. — С. 93–104.
11. Сура Н. А. Навчання студентів професійно-орієнтованого спілкування іноземною мовою: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. — Луганськ, 2005. — 20 с.
12. Тер-Минасова С. Г. Изучение иностранных языков на университетском уровне // Вестник МГУ. Лингвистика и межкультурная коммуникация. — М., 1998. — № 2. — С. 7–19.
13. Федоренко Ю. П. Формування у старшокласників комунікативної компетенції в процесі вивчення іноземної мови: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.06. — Луцьк, 2005. — 19 с.
14. Харгунг Ю., Брейдо Е. Гипертекст как объект лингвистического анализа // Вестник МГУ. Филология. 1996. — № 3. — С. 61–77.
15. Хуторской А. В. Ключевые компетенции и образовательные стандарты // Интернет-журнал «Эйдос». — 2002. — 23 апреля [Электронный ресурс]. — Режим доступа: 03.12.2004: < <http://www.eidos.ru/journal/2002/0423.htm> >
16. Lund C. The Presens of Others: Voice, Audience and e-mail. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: 20.10.2000: <<http://leahi.kcc.hawaii.edu/org/icon98/paper/lund.html>>
17. Nagel P. S. E-mail in the Virtual ESL/EFL Classroom // The Internet TESL Journal, Vol. V, No. 7, 1999. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: 03.12.2004: < <http://www.aitech.ac.jp/~iteslj/Articles/Nagel-Email.html>>
18. Weasenforth D., Lucas S. On-line and Off-line Texts of Non-Native Speakers: Distinguishable Text Types?, 1997. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: 03.12.2004: < <http://gwis.circ.gwu.edu/~washweb/lucas.html>>

Наталія МІЦУК

АНТРОПОЛОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ ЛЮДИНИ Е. ФРОММА ЯК ФІЛОСОФСЬКЕ ПІДҐРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ

У статті обґрунтовано антропологічну концепцію людини Е. Фромма — «людини для себе» з буттєвим модусом існування та продуктивною орієнтацією в житті. Розкрито антропологічні аспекти індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього вчителя біології.

Розвиток системи педагогічної освіти в напрямку диверсифікації, багаторівневості, варіативності стимулює пошук таких її моделей, які дозволяють студентам реалізувати в процесі навчання особистісний потенціал, активізують механізми ефективного здобування професії, осмислення себе в ній. Студенти, що обрали педагогічну професію, не схожі один на одного: у кожного своя ієрархія мотивів і цінностей, свої здібності, досвід, типологічні властивості нервової системи тощо. Але кожний розглядає педагогічну діяльність як оптимальний для себе спосіб самореалізації. Цим зумовлена необхідність перетворення ВНЗ у середовище, що сприяє становленню індивідуальності майбутнього вчителя.

Індивідуальний стиль професійної діяльності (ІСПД) вчителя є результатом взаємодії сукупності неповторних властивостей особистості (як ієрархічної саморегульованої системи) з об'єктивними вимогами педагогічної діяльності в межах суб'єктивної зручності, результативності й задоволеності.

Різні аспекти проблеми ІСПД досліджувались А. Я. Никоновою, Є. Ю. Васильєвою, Л. Ф. Квитовою, Т. С. Рожок, О. Є. Насоновою, О. О. Лапіною, І. В. Завгородньою, Ж. В. Ковалів та ін. Проте поза межами досліджень залишаються зміст і процесуальні характеристики ІСПД учителя біології, умови формування індивідуального стилю професійної діяльності як унікального самопрояву особистості.

Метою статті є обґрунтування антропологічної концепції людини Е. Фромма для дослідження проблеми формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього вчителя біології.